

Björn Ahnlund

MANBYGGNADEN TILL LYNGÅKRA 6:8

Lyngåkra 6:8, Harplinge socken, Halmstads kommun

KULTURMILJÖ HALLAND RAPPORT 2021:35



KULTURMILJÖ
HALLAND

STIFTELSEN HALLANDS LÄNSMUSEER

Stiftelsen Hallands Läns museer, Kulturmiljö Halland

Uppdragsverksamheten, Halmstad

Dokumentation år 2021

Bild framsida: Manbyggnaden till Lyngåkra 6:8, juni 2021.

Foto: Björn Ahnlund (filmnr 2021-22).

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet.

Ärende nr 2020-350

Björn Ahnlund

MANBYGGNADEN TILL LYNGÅKRA 6:8

Lyngåkra 6:8, Harplinge socken, Halmstads kommun

KULTURMILJÖ HALLAND RAPPORT 2021:35



INNEHÅLL

Inledning.....	6
Uppdrag	6
Bakgrund	6
Föreslagna åtgärder	6
Historik	7
Beskrivning.....	9
Läge.....	9
Exteriör	9
Interiör	12
Källor	15

INLEDNING

Uppdrag

Kulturmiljö Halland har fått i uppdrag av fastighetsägaren att göra en mindre dokumentation av manbyggnaden på fastigheten Lyngåkra 6:8. Arbetet har utförts av bebyggelseantikvarie Björn Ahnlund, Kulturmiljö Halland, Hallands läns museer under juni 2021.

Syftet med undersökningen är att dokumentera byggnaden före rivning.

Föreslagna åtgärder

Fastighetsägaren har ansökt och beviljats rivningslov för det f d bostadshuset på fastigheten.

Bakgrund

Byggnaden och gårdsmiljön är registrerad som kulturhistoriskt värdefull, klass C, i bebyggelseinventeringen 2006. Byggnaden stod redan då öde sedan många år. Sedan dess har förfallet tilltagit och byggnaden var vid föreliggande dokumentation bortom räddning.



Den röda ringen markerar den aktuella byggnaden. Karta: Halmstad kommun

HISTORIK

Gårdens historia har inte fullt utretts. Olika uppgifter förekommer i 1939- och 1945 års upplagor av *Gods och gårdar*. Utifrån det historiska kartmaterialet tycks den ha uppstått vid laga skiftet då fastigheten Lyngåkra 6, Mossen, bildades, men gården kan även ha sitt ursprung i det torpställe, Måsatorpet, som sedan tidigare låg strax norr om nuvarande gårdstomt.

På storskifteskartan 1761 markeras området med nuvarande gårdstomt som samfälld utmark. Torpet bör därför ha tillkommit därefter. Vid laga skifte, som genomfördes runt 1850, hade Lyngåkra by fem gårdar. Enligt laga skifteshandlingarna delades Måsatorpet mellan två innehavare av Lyngåkra nr 1 i samband med skiftet.

Enligt *Gods och gårdar* (1939) inköptes Lyngåkra 6 av Johannes Röricksson i början av 1800-talet. Vilken gård som här avses är dock oklart. Enligt *Gods och gårdar* (1945) köptes gården, kallad Lyngåkra 6² A, på 1850-talet av Johannes Jönsson. Samma källa anger att gården köptes av Lyngåkra 6 på 1940-talet.

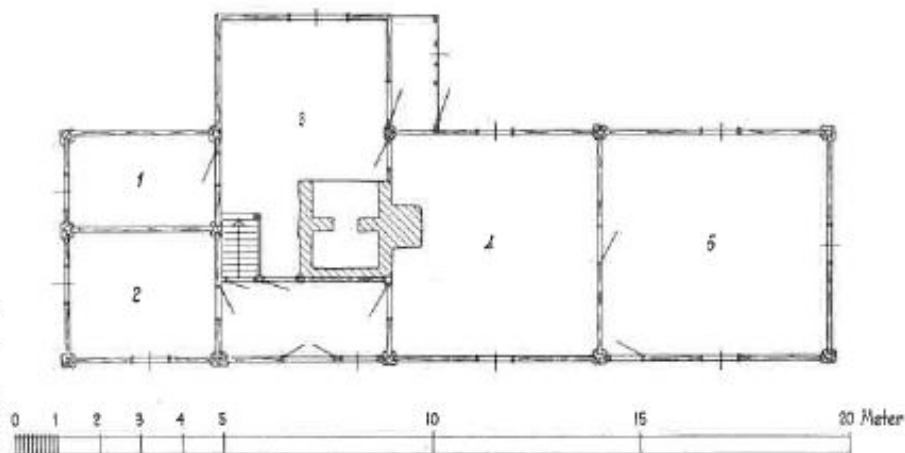
Det nu rivna bostadshuset uppfördes, troligen i samband med laga skiftet, strax söder om Måsatorpet. Eventuellt har torpbyggnaden flyttats och återuppbbyggs på nuvarande plats.

Planlösningen i den aktuella byggnaden uppvisar typiska drag för slättbyggdens bostadshus i södra och mellersta Halland under 17- och 1800-talet. En nästan identisk plan, från Blixtorp i Årstad, finns i Sandklefs *Hallandsgårdar* (se nedan).

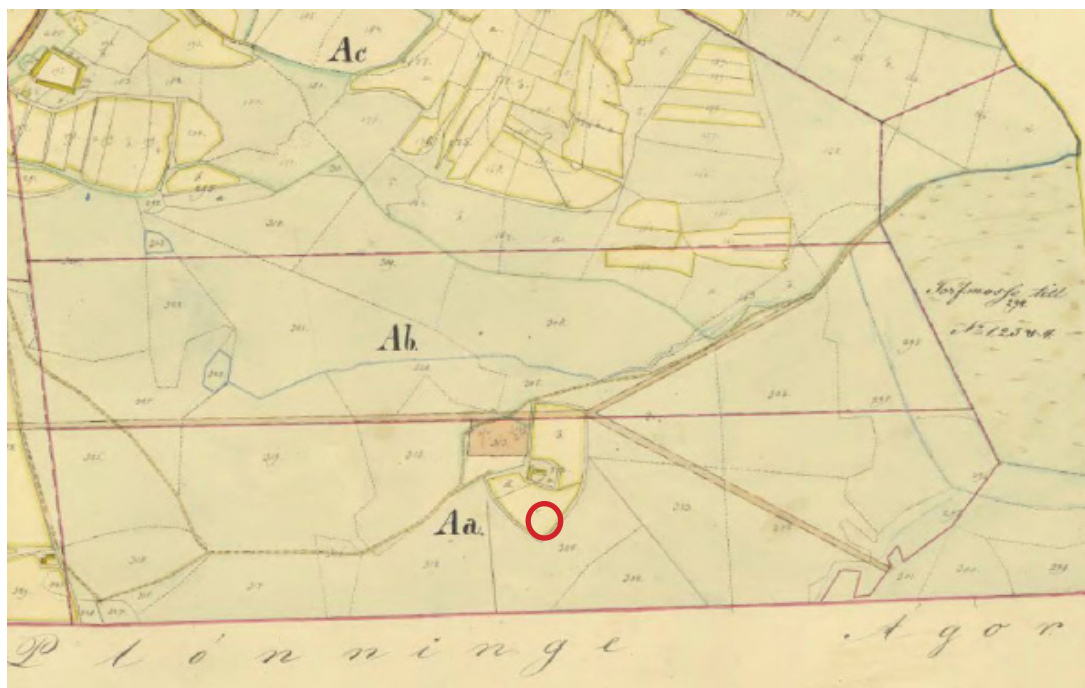
På grund av virkesbristen i dessa skogfattiga trakter byggdes hela längor i skiftesverk, eftersom man då kunde använda även kort virke. Byggnadsättet gjorde det även enkelt att förlänga ett befintligt hus.

Bild 175. *Signe Gunnarssons gård, Blixtorp, Årstad, plan.*

Uppmättn. och ritn. av
Albert Sandklef.



Byggnad med närmast identisk planlösning.



Utdrag ur laga skifteskartan över Lyngåkra by 1850. Röd ring markerar den ungefärliga platsen för den aktuella byggnaden. Byggnaderna norr om denna är Måsatorpet. Karta: Lantmäteriet®



Utdrag från Häradsekonomska kartan 1919-25 med nuvarande gårdsläge (62a) markerat. Karta: Lantmäteriet®

BESKRIVNING

Läge

Lyngåkra 6:8 ligger öster om Harplinge samhälle utmed vägen till Mannarp. I det öppna, intensivt odlade åkerlandskapet finns en enklav med några fastigheter varav Lyngåkra 6:8 ligger längst söderut. Gårdsmiljön utgörs av en friliggande äldre mangårdsbyggnad med en ekonomibyggnad i vinkel runt en gårdsplan.



Exteriör

Byggnaden står på en knappt synlig grundmur av marksten och är däröver uppförd i en våning med fasader av rödfärgad locklistpanel och sett brant sadeltak. täckt med korrugerad plåt på varsnock två tegskorenar sitter. Bakom panelen är väggkonstruktionen synlig. Denna är i skiftesverk, dvs en träkonstruktion av stolpar och liggande plank. Fönstren består av spröjsade tvåluftsfönster med enkla bågar med munblåsta glastrutor och omges av fint profilerade foder, liksom fönstren vitmålade. På västra fasaden sitter en utbyggnad för köket i form av en liten snedtäcka. En stor del av gårdsfasaden täcks av växtlighet. Bakom denna skymtar entrédörren i form av en glasad pardörr.

T v: Utblick mot det öppna jordbrukslandskapet.

Nedan: Gårdstomten med manbyggnad och ekonomilängor.





Ovan t v: Vy från NV.

Ovan t h: Skiftesverksstolpe och panel på norra gaveln.

T v: Fasaden mot gårdssidan.

Nedan t v: Fasaden mot öster.





Överst t v: Ursprungliga fönster, troligen runt 1850.

Ovan: Hörnsten med syll varpå en hörnstolpe tidigare stått.

Överst t h: Skiftesverksstolpe med infälld skåra för plank.

T h: Konstruktionsdetalj, möte vägg/tak.

Interiör

Byggnaden uppvisar typiska drag av traditionell halandslänga med tredelad planlösning och enkel rumsbredd. I den delvis raserade södra delen bryts dock rumsbredden, ovanligt nog, av en avbalkning för ett smalt förråd.

I norra delen är huset avdelat i två rum, ett större med eldstad samt en mindre kammare. Mitt för tamburen ligger vindstrappa och spismur/bakugn gränsande till köket på andra sidan där en utbyggnad av huset har gjorts. Söder om köket är "storstugan", vilket är det enda genomgående rummet.

Interiören uppvisar spår från byggnadstiden fram till 1960-70-talet. Här finns bl a två kakelugnar med rektangulär form, en vedspis, spegeldörrar med profilerade dörrfoder, tapetlager mm. Väggarna består av 2-3 tums plank, ibland med tapet utan mellanliggande skikt. På grund av förfallet har vindsvåningen ej besiktigats. Vid den raserade gavelpartiet framträdde bjälklagets isolering av sågspån och tång.



Farstun.



Stugan.



Rum med kakelugn. Foto t h visar kammaren intill.



Köket med vedspis och bakugn. Fotot t h visar dörr mot köksfarstun.





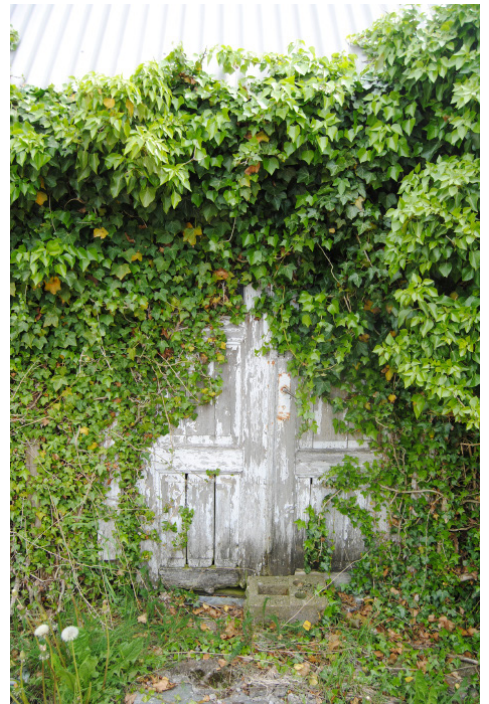
Detalj av dörrfoder.



Tapetlager från 18- och 1900-tal.



Raserat vindsbjälklag med isolering av tång och sågspån.



Bakom murgrönan skymtar entrédörren.

KÄLLOR

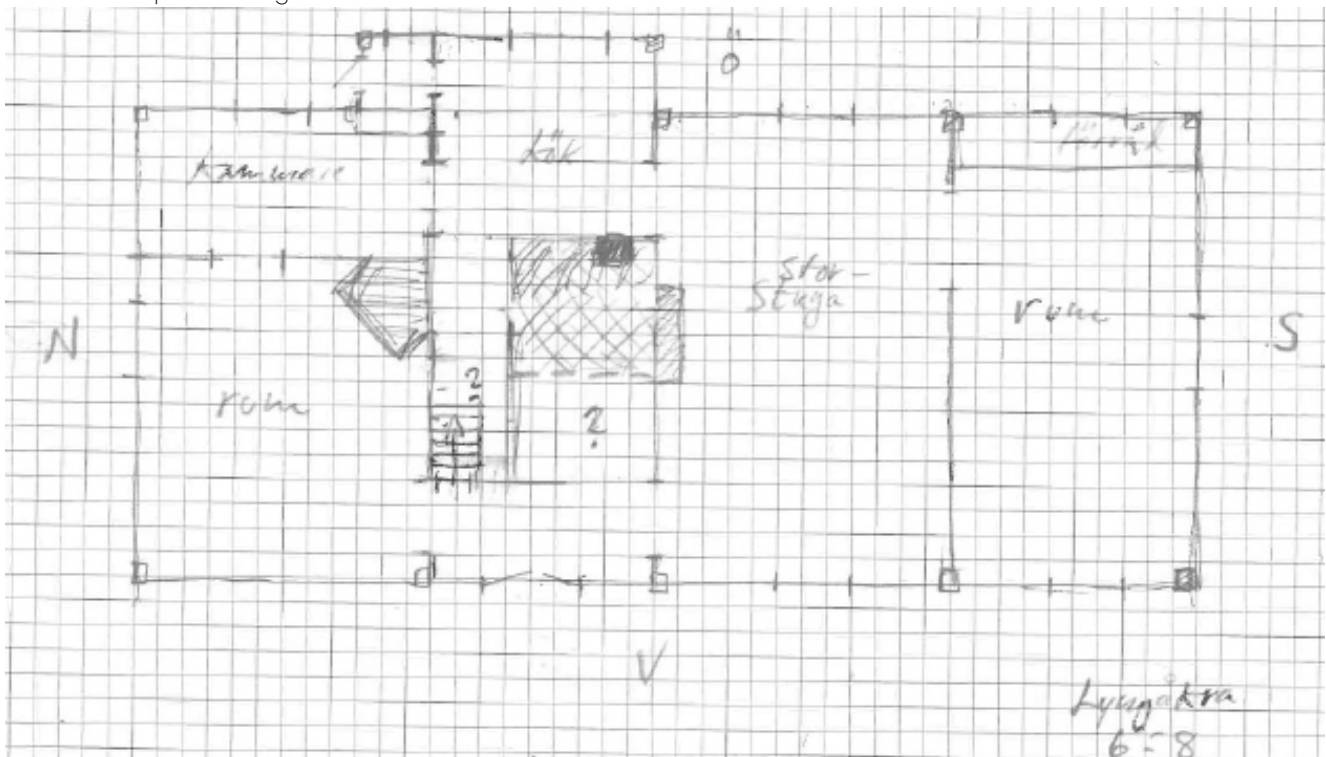
Svenska gods och gårdar, Del XXII, Halland.
Uddevalla 1939.

Svenska gods och gårdar, Del XXII, Halland.
Uddevalla 1939.

Sandklef, Albert, *Hallandsgårdar, Bebyggelse på gårdar och torp före 1900*, Stockholm 1953.

Bilaga

Skiss över planlösning





KULTURMILJÖ
HALLAND

Postadress: Tollsgatan 7 | 302 32 Halmstad | Tel: 035-19 26 00

E-post: kansli@kulturmiljohalland.se | Hemsida: www.kulturmiljohalland.se